

Turkish Studies

Volume 14 Issue 6, 2019, p. 3491-3503

DOI: 10.29228/TurkishStudies.37018

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 13.09.2019

✓Accepted/Kabul: 20.10.2019

✍Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (01.10.2019)-Referee 2 (10.10.2019)- Referee 3 (15.10.2019)

This article was checked by iThenticate.

BOŞANMIŞ VE EVLİ BİREYLERİN DEPRESYON, İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Besra TAŞ - Yakup İME***

ÖZ

Günümüzde internet bağımlılığı gün geçtikçe artmaktadır. Artan bu internet bağımlılığı bireylerin ruh sağlığını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. İnternet bağımlılığı sadece ergenlerde değil aynı zamanda yetişkinlerde de problem olarak kendini göstermektedir. Birçok yetişkin streslerini atmak veya boş zamanlarını geçirmek için internette zaman geçirmektedir. Zaman içerisinde mevcut olan durum kontrolsüz kullanımı sonucu internet bağımlılığı ile neticelenmektedir. Literatür incelendiğinde internet bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bireylerin aşırı internet kullanımı sonucu oluşan bağımlılık bireyleri depresyona kadar sürükleyebilmektedir. Depresyon ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli araştırmalar olmakla birlikte doğrudan depresyonun ve internet bağımlılığının boşanmış ve evli bireylerdeki seviyelerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple bu çalışma "Boşanmış ve Evli Bireylerin Depresyon ve İnternet Bağımlılığı" arasındaki düzeyi incelemeyi hedeflemiştir. Araştırma, İstanbul ili Avcılar, Beylikdüzü ve Esenyurt bölgesinde yaşayan 189 evli ve 164 boşanmış olmak üzere toplam 353 (%52.4 kadın, %47.6 erkek) katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Örneklemde elde edilen veriler, SPSS.20 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Boşanmış ve evli bireylerin internet bağımlılığı puan ortalamaları incelendiğinde, internet bağımlılığı puan ortalamalarına göre boşanmış bireylerin puan ortalamalarının evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde boşanmış bireylerin internet bağımlılığı ve

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, E-posta: besra.tas@izu.edu.tr

** Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, E-posta: imeyakup@gmail.com

depresyon düzeylerinin evli olanlara göre daha yüksek olduğunu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boşanmış Bireyler, Evli Bireyler, Depresyon, İnternet Bağımlılığı

THE INVESTIGATION OF DEPRESSION AND INTERNET ADDICTION LEVELS OF DIVORCED AND MARRIED INDIVIDUALS

ABSTRACT

Nowadays, internet addiction is increasing day by day. Internet addiction can negatively affect the mental health of individuals. Internet addiction is not only a problem for adolescents but also it manifests itself as a central problem in adults. Many adults spend time on the internet to relieve their stress or spend their free time. Uncontrolled use of the relevant situation over time results in internet addiction. In the literature review it is seen that there is a significant relationship between internet addiction and depression. Excessive internet use may cause to depression. Although there are several studies examining the relationships between depression and internet addiction, there is no research that directly examines the levels of depression and internet addiction in divorced and married individuals. This study aims at revealing the relation on "Depression and Internet Addiction of Divorced and Married Individuals". The research has been conducted with a total of 353 participants (52.4% female, 47.6% male), 189 married and 164 divorced ones in Avcılar, Beylikdüzü and Esenyurt region of Istanbul province. Percentages, arithmetic means, standard deviations, independent groups t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA) and Tukey multiple comparison test were used in the analysis of the data. When the internet addiction scores of divorced and married individuals were examined, it was revealed that the mean scores of divorced individuals were statistically higher than married individuals compared to the average scores of internet addiction. Thus, considering this result, it has been concluded that divorced individuals have higher levels of internet addiction and depression than the married ones.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction and Study Objective

Internet addiction is defined as technology addiction. Technology addiction is described as a behavioral addiction including human-machine interaction in which no chemical substance is taken into the human body (Griffiths, 2000). Psychosocial disorders such as depression, loneliness and social anxiety cause pathological internet addiction. It is reported that primarily individuals with face-to-face communication problems prefer online social interaction (Caplan, 2003). Many adults use the internet to relieve stress or spend their free time. Over time, this may lead to internet addiction as a result of uncontrolled use of the internet. Young and Rogers (1998) report that,

following a divorce, depression level may increase in association with the level of internet addiction. Post-divorce can be a challenging period for individuals in terms of their adaptation. It is thought that this challenging period may also increase the depression levels and internet addiction levels of individuals. Therefore, the main objective of this study was determined as comparing the depression levels and internet addiction levels of divorced and married people.

Research Model

The present study is a research study with correlational survey model designed to investigate the presence of any significant differences between depression and internet addiction levels of divorced and married individuals. Correlational survey model is a research model aiming to determine the presence or degree of any differences between two or more variables (Heppner, Wampold and Kivlighan,2013).This study was conducted with a total of 353 individuals (52.4% women, 47.6% men, \bar{X} =35.78 age,SD=5.05), 189 of whom were married and 164 of whom were divorced, recruited via convenience sampling method and living in Avcılar, Beylikdüzü and Esenyurt districts of Istanbul. In the study, a personal information form consisting of the demographic characteristics, a short version of Young's Internet Addiction Test and Beck Depression Inventory were used. Data obtained from 353 individuals (164 divorced and 189 married) was analyzed using the SPSS.20 package program. Percentage, arithmetic mean, standard deviation, independent samples t-test, one-way variance analysis (ANOVA) and Tukey's multiple comparison test were used for data analysis.

Findings

An analysis of mean depression scores of married and divorced individuals demonstrated that married individuals had a mean depression score of 18.79 while divorced individuals had a mean depression score of 34.04. As a result of an analysis,it was detected that divorced individuals had statistically significantly higher meandepression scores than married individuals ($p<.01$).

An analysis of mean internet addiction scores of married and divorced individuals showed that married individuals had a mean internet addiction score of 22.26 while divorced individuals had a mean internet addiction score of 35.92. As a result of an analysis, it was detected that divorced individuals had statistically significantly higher mean internet addiction scores than married individuals ($p<.01$).

Discussion and Results

As a result of our study, it was found that the depression levels of divorced individuals were higher than those of married individuals. Similarly, in a study conducted by Lorenz, Simons, Conger, Elder, Johnson and Chao (1997) with divorced women, it was reported that depression signs and symptoms were more common especially in divorced individuals and such individuals had higher tendency to exhibit antisocial behaviors. Likewise, Akhtar-Danesh and Landeen (2007) state that the prevalence of depression was the highest in divorced and separated individuals whereas it was observed less in married individuals. Moreover, it was detected that divorced individuals

had higher levels of internet addiction compared to married individuals. Young and Rogers (1998) reported a significant correlation between internet addiction and depression in their study. Internet addiction is a process that is started especially by individuals who experience downs in their lives or are lonely in order to forget about the problems or loneliness, and then turns into an addiction. The findings of our study support this view. Caplan (2003) argues that the preference for online social communication by individuals is associated with psychosocial problems and loneliness. It is concluded from our study results that individuals may become lonely following a divorce and resort to virtual means of communication such as the internet to cope with it. However, it is thought that excessive amount of time spent on the internet may trigger addiction which may in turn be one of the reasons of depression experienced by the divorced individuals. Caplan states that psychosocial disorders such as depression, loneliness, social anxiety cause internet addiction. It is observed that individuals isolating themselves from social life, particularly those who have problems in face-to-face communication prefer online social interaction. Feeling of loneliness and isolation experienced by divorced individuals are among the problems with which many people cannot cope. Thus, it is highly important that they receive professional help instead of resorting to the internet in order to forget their loneliness or problems.

The present study investigates in divorced and married individualsthe impact levels of divorce which is an important psychosocial problem and of internet addiction which is thought to increase in association thereof. Therefore, the period following a divorce is as important as the post-divorce period for an individual's adaptation. It is thus suggested that new studies focus on the consequences that may be observed following a divorce. Also, this study analyses internet addiction and depression levels in divorced and married individuals within the general community without making a gender distinction. Future studies may investigate whether there is any significant difference between depression levels according to genders. In addition, this study included the divorce and married individuals living in a specific region of Istanbul in the sample. It is thought that studies conducted on a broader sample with various socioeconomic levels may contribute to the studies in the field.

Keywords: Divorced Individuals, Married Individuals, Depression, Internet Addiction

Depresyon ve İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanmaktadır. Teknoloji bağımlılığı insanın makine etkileşimini içeren, insan vücuduna herhangi bir kimyasalın alınmadığı, bir davranışsal bağımlılık olarak açıklanmaktadır (Griffiths, 2000). Caplan (2003) insanların internete müracaatını, çevrimiçi sosyal etkileşim kavramı olarak açıklamaktadır. Caplan, bireylerin çevrim içi sosyal iletişimi tercih etmelerinin sebeplerinin, psiko-sosyal problemler ve yalnızlıkla ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Depresyon, yalnızlık, sosyal anksiyete gibi psiko-sosyal problemler patolojik internet bağımlılığına sebebiyet vermektedir. Daha çok yüz yüze etkileşimde sorun yaşayan bireylerin çevrimiçi sosyal etkileşimi tercih ettikleri belirtilmektedir (Caplan, 2003). Young (1999) internet bağımlılığı konusunda arasında internet kullanımından dolayı zarar gören bireylere aile terapisini önererek aile terapisinde

odaklanabileceği alanları açıklamaktadır. Young, (1999) ilk olarak ailenin internet bağımlılığı yapabileceği alanında bilgilendirilmeyi ve eğitimin öneminden bahseder. Ayrıca, bağımlı olan bireyi davranışından dolayı suçlamanın azaltılması üzerinde çalışmanın önemine dikkat çekmektedir. Bireyin ailevi çatışmalarını açık bir şekilde ele alınması ve konuşulmasını vurgular. Ailenin bağımlı olan bireye yardımcı olması, bağımlı olan kişiye yeni hobiler veya tatil gibi yardımcı olacak faaliyetlere yönlendirmenin ve cesaretlendirmenin öneminden bahseder. Bağımlı bireylere çözüm öneriler arasında destek grupları ve grup terapilerinin özellikle sosyal beceri konusunda sorun yaşayan bireyler için iyi olabileceğini açıklar. Nitekim bağımlılar arasında bazıları sosyal destek eksikliklerinden dolayı bağımlılık geliştirebilmektedirler. Özellikle yalnızlar, eşini, işini kaybeden veya boşanmış bireyler sosyal destek eksikliği yaşayabilmekteler.

Young ve Rogers (1998) çalışmalarında, internet bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Araştırmaya katılan toplam 259 kişinin haftada ortalama 38 saat internette zaman geçirdikleri görülmüştür. Katılımcıların internette geçirdikleri süre iş veya akademik çalışma dışındadır. Young ve Rogers'agöre depresyon seviyesinin artması internet bağımlılık seviyesini de artırmaktadır. Ayrıca, internet bağımlılığı bireylerin akademik ve iş performanslarını düşürmekte ve çiftler arasında ayrılıklara neden olarak, sosyal izolasyonu artırmaktadır. Benzer şekilde Odacı ve Çikrıkci (2017) yapmış oldukları çalışmada, depresyon, kaygı ve stres düzeyleri arttıkça problemler internet kullanma davranışı da arttığı sonucunu tespit etmişlerdir. Davis (2001) internet bağımlılığının, yalnızlık, sosyal anksiyete ve madde bağımlılığının ilişkili olduğunu belirtmekte. Ayrıca insanların internete müracaat etme sebeplerinin sosyalleşme ihtiyacından kaynaklandığını ve bunun internet bağımlılığı ile sonuçlandığını vurgulamaktadır. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere depresyon ve internet bağımlılığının birbirlerini yordayan değişken oldukları anlaşılmaktadır.

Boşanma

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye'de boşanan çiftlerin sayısı 2017 yılında 128 bin 411 iken, 2018 yılında %10,9 artarak 142 bin 448 olarak tespit edilmiştir. Boşanma sayıları, geçmiş yıllar nazaran ciddi bir artış göstermektedir. Bu doğrultuda boşanma Türkiye için, sosyal ve psikolojik açıdan ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Özgüven (2014), boşanma öncesi ayrılık etkilerini ilk olarak eşler arasında "düş kırıklığı" aşamasının yaşanması olarak belirtmektedir. Akabinde "aşınma" ve "kopukluk" sürecinin takip ettiğini ifade etmektedir. Ayrılık sonrası süreçte ise eşlerde ilk olarak "yas" sürecinin yaşandığını vurgulamaktadır. Daha sonraki aşamayı "ikinci ergenlik" süreci olarak kavramsallaştırmaktadır. Ayrılık öncesi süreçte eşler "iletişim bozuklukları" yaşarlar. Ayrılık sonrası süreçte "ayrılmanın getirdiği sarsıntı" ile bağlantılı olarak "yas" ve yeni bir kimlik arayışı süreci olarak tanımladınan "ikinci ergenlik" süreci yaşanılır (Özgüven, 2014: 281). Wallerstein ve Blakeslee (1989) yetişkinlerin boşanma sürecini acil evre, geçiş evresi ve tekrar güçlenme evresi olmak üzere üç evrede ele almaktadır. Wallerstein ve Blakeslee, bu üç evreyi, birbiriyle ilişkili hatta birbirine bağımlı olduğunu belirtmektedir. Fthenakis, Niesel ve Kunze (1982), eşlerin boşanma sürecini tanımlarken karmaşık, sosyal, legal ve psikolojik olmak üzere dört ana süreçten bahsetmektedir. Boşanma sonrası bireyler kendilerini veya acılarını unutmak için vakitlerinin birçoğunu internet başında, sosyal medyada geçirebilmektedirler. İlk etapta kendilerini iyi hissetseler de daha sonra bağımlılık durumuna kadar gelebilmektedirler. Bu süreçte profesyonel yardım almak önem arz eder.

Dreikurs (1968), Fithenakis, Niesel ve Kunze, (1982) boşanma süreci ve sonrasını bireyler için, oldukça zor bir geçiş süreci olarak açıklarken, bu süreçte yetişkin ve çocukların yardım almalarının öneminden bahsetmektedirler. Yardım alınması konusunda farklı uzman görüşlerine başvurulduğunda, Stett (2009), Schmidt-Denter ve Beelmann (1995), Stolz ve Strini (2009), Figdor (1998), Hunter (1999), genelde merkezde bu süreci yaşayan bireylerin tekrar topluma sağlıklı birer bir şekilde uyum sağlamalarından bahsetmekte ve bunun sağlıklı olması için uzman yardımı alınmasının kaçınılmaz olduğu belirtmektedirler. Boşanma sonrası inişler yaşamının doğal olduğuna vurgu yapan

Hunter (1999), boşanma sonrası bu problemin üstesinden gelmek için uzman yardımı almayı önerir. Ayrıca bu süreçte bireylerin zaman zaman ileri ve geri adımlar atabileceklerini, bunun da gayet normal olduğunu, dolayısıyla profesyonel yardımın devam etmesinin gerekliliğini belirtmektedir.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere boşanma sonrası bireylerin uyumu açısından zorlu bir süreç olabilmektedir. Bu zorlu süreçle birlikte boşanma sonrası bireylerin depresyon düzeylerinin artabileceği düşünülmektedir. Ayrıca boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin internet bağımlılık düzeylerini de artırabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmada boşanmış ve boşanmamış bireylerin depresyon ve internet bağımlılığı düzeylerinin karşılaştırılması temel amaç olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Avcılar, Beylikdüzü ve Esenyurt ilçelerinde ikamet eden rastlantısal olmayan örnekleme yöntemlerinden elverişlilik (convenience) örnekleme yöntemine göre seçilmiş 189 evli ve 164 boşanmış olmak üzere toplam 353 (%52.4 kadın, %47.6 erkek, \bar{X} =35.78 yaş Ss=5.05) yetişkin birey oluşturmaktadır. Elverişlilik örnekleme yönteminde katılımcılar uygunluk ve katılım isteklerine göre seçilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Evli ve Boşanmış Bireylere ait demografik bilgilerin frekans ve yüzde değerleri

	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Kadın	185	52.4
	Erkek	168	47.6
Medeni Durum	Evli	189	53.5
	Boşanmış	164	46.5
Algılanan Ekonomik Durum	Alt gelir grubu	120	34
	Orta gelir grubu	147	41.6
	Yüksek gelir grubu	86	24.4
Öğrenim Durumu	İlköğretim	139	39.4
	Lise	131	37.1
	Lisans	83	23.5
İnternet Kullanım Süresi	0-2 saat arası	163	46.2
	3-4 saat arası	160	45.3
	5 saat ve üzeri	30	8.5

Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmada demografik bilgilerin yer aldığı kişisel bilgi formu, Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından örneklem grubunun demografik özelliklerinin incelenmesi amacıyla cinsiyet, medeni durum, algılanan ekonomik durum, öğrenim durumu ve internet kullanım süreleri değişkenlerinin yer aldığı formdur.

Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu

Young (1998) tarafından geliştirilen ölçek, Pawlikowski ve arkadaşları (2013) tarafından kısa forma dönüştürülmüştür. Kısa form 12 maddeden oluşmakta olup beşli likert (1=hiçbir zaman, 5=çok sık) tipi bir ölçektir. YİBT-KF'nin Türkçeye uyarlanması Kutlu, Savcı, Demir ve Aysan (2016) hem ergen hem de üniversite öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin ergenlerde ve üniversite öğrencilerinde tek faktörlü yapı gösterdiği görülmüştür. Ölçeğin tek faktörlü yapısı ayrıca Doğrulayıcı Faktör Analizi ile de doğrulanmıştır.

Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı üniversite öğrencilerinde .91, ergenlerde ise .86 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan test-tekrar güvenilirliğinde ölçeğin üniversite öğrencilerinde .93, ergenlerde ise .86 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar internet bağımlılığına işaret etmektedir. Ölçekte tersten puanlanacak madde bulunmamaktadır.

Beck Depresyon Envanteri

Beck Depresyon Envanteri, Beck, Ward, Mock, Mock ve Erbaugh(1961) tarafından geliştirilmiş olup, ölçeğin Türkçeye uyarlanması Hisli (1989) tarafından yapılmıştır. Ölçek kendini değerlendirme türünden bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .80 olarak tespit edilmiştir 21 maddeden oluşan Beck Depresyon Envanteri depresyon belirtilerini ölçmeyi hedeflemektedir. Ölçekteki her madde depresyona özgü bir davranışsal örüntüyü belirlemektedir ve her madde 0 ile 3 puan arasındadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-63 aralığındadır. Güvenirlik çalışmaları için ölçeğin iç tutarlık katsayısına ve madde toplam puan korelasyonlarına bakılmıştır. Elde edilen bulgularda ölçeğin iç tutarlık katsayısı .93, madde-toplam puan korelasyonları ise .45 ile .72 arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

164 boşanmış ve 189 evli bireyden toplam 353 bireyden elde edilen veriler, SPSS.20 paket programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öncelikle boşanmış ve evli bireylerin depresyon ve internet bağımlılığı düzeylerinin algılanan ekonomik durum, öğrenim düzeyi ve internet kullanım süresine göre farklılaşması durumuna yönelik anova sonuçları verilmiştir. Devamında ise boşanmış ve evli bireylerin depresyon ve internet puan ortalamalarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 2: Boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin algılanan ekonomik durum, öğrenim düzeyi ve internet kullanım süresine göre farklılaşma durumu ile ilgili Anova sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Tukey
Algılanan Ekonomik durum	Gruplararası	118.587	2	59.294	.419	.658	
	Grupiçi	22759.022	161	141.360			
	Toplam	22877.610	163				
Öğrenim Düzeyi	Gruplararası	2829.905	2	1414.953	11.363	.000	İlk-lise
	Grupiçi	20047.704	161	124.520			İlk-lisans
	Toplam	22877.610	163				
İnternet Kullanım süresi	Gruplararası	1879.538	2	939.769	7.206	.001	0-2 /5 ve üzeri
	Grupiçi	20998.071	161	130.423			3-4 saat/5 ve üzeri
	Toplam	22877.610	163				

Boşanmış bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) depresyon puanlarının anlamlı derecede farklılaşma göstermediği saptanmıştır (p=.658). Ayrıca boşanmış bireylerin öğrenim düzeyine göre (ilköğretim, lise ve lisans) depresyon puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır (p=.000). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim durumu ilköğretim olan boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan boşanmış bireylerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak boşanmış bireylerin internet kullanım sürelerine göre (0-2

saat, 3-4 saat, 5 ve üzeri) depresyon puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.001$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda 5 saat ve üzerinde internet kullanan boşanmış bireylerin depresyon puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 3: Evli bireylerin depresyon düzeylerinin algılanan ekonomik durum, öğrenim düzeyi göre farklılaşma durumu ile ilgili Anovasonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Tukey
Algılanan Ekonomik durum	Gruplararası	306.843	2	153.422	1.187	.307	
	Grupiçi	24034.109	186	129.216			
	Toplam	24340.952	188				
Öğrenim Durumu	Gruplararası	1943.361	2	971.681	8.069	.000	İlk-lise
	Grupiçi	22397.591	186	120.417			İlk-lisans
	Toplam	24340.952	188				
İnternet Kullanım süresi	Gruplararası	3568.992	2	1784.496	15.979	.000	0-2saat /5 ve üzeri
	Grupiçi	20771.961	186	111.677			3-4 sa/5 ve üzeri
	Toplam	24340.952	188				

Evli bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) depresyon puanlarının anlamlı derecede farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=.307$). Ayrıca evli bireylerin öğrenim düzeyine göre (ilköğretim, lise ve lisans) depresyon puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.000$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim durumu ilköğretim olan evli bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan evli bireylerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak evli bireylerin internet kullanım sürelerine göre (0-2 saat, 3-4 saat, 5 ve üzeri) depresyon puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.000$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda 5 saat ve üzerinde internet kullanan evli bireylerin depresyon puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4: Boşanmış bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin algılanan ekonomik durum, öğrenim düzeyi ve internet kullanım süresine göre farklılaşma durumu ile ilgili Anovasonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Tukey
Algılanan Ekonomik durum	Gruplararası	1.043	2	.521	.004	.996	
	Grupiçi	19462.079	161	120.882			
	Toplam	19463.122	163				
Öğrenim Düzeyi	Gruplararası	2157.770	2	1078.885	10.037	.000	İlk-lise
	Grupiçi	17305.352	161	107.487			İlk-lisans
	Toplam	19463.122	163				
İnternet Kullanım süresi	Gruplararası	1685	2	842.561	7.630	.001	0-2 /5 ve üzeri
	Grupiçi	17778.000	186	110.422			3-4 saat/5 ve üzeri
	Toplam	19463.122	188				

Boşanmış bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı derecede farklılaşma göstermediği saptanmıştır ($p=.996$). Ayrıca

boşanmış bireylerin öğrenim düzeyine göre (ilköğretim, lise ve lisans) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.000$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim durumu ilköğretim olan boşanmış bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan boşanmış bireylerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak boşanmış bireylerin internet kullanım sürelerine göre (0-2 saat, 3-4 saat, 5 ve üzeri) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.001$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda 5 saat ve üzerinde internet kullanan boşanmış bireylerin internet bağımlılığı puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5: Evli bireylerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının algılanan ekonomik durum, öğrenim düzeyi göre farklılaşma durumu ile ilgili Anovasonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort.	F	p	Tukey
Algılanan Ekonomik durum	Gruplararası	236.946	2	118.473	1.155	.317	
	Grupiçi	19072.292	186	1102.539			
	Toplam	19309.238	188				
Öğrenim Durumu	Gruplararası	1472.942	2	735.471	7.680	.001	İlk-lise
	Grupiçi	17836.296	186	95.894			İlk-lisans
	Toplam	19309.238	188				
İnternet Kullanım süresi	Gruplararası	2676.476	2	1338.238	14.965	.000	0-2saat /5 ve üzeri
	Grupiçi	16632.762	186	89.423			3-4 sa/5 ve üzeri
	Toplam	19309.238	188				

Evli bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) depresyon puanlarının anlamlı derecede farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=.317$). Ayrıca evli bireylerin öğrenim düzeyine göre (ilköğretim, lise ve lisans) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.001$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda öğrenim durumu ilköğretim olan evli bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan evli bireylerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Son olarak evli bireylerin internet kullanım sürelerine göre (0-2 saat, 3-4 saat, 5 ve üzeri) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p=.000$). Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını saptamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testi sonucunda 5 saat ve üzerinde internet kullanan evli bireylerin internet bağımlılığı puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 6: Depresyon Puanlarına Göre Evli ve Boşanmış Bireyler için t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	sd	t	p
Evli	189	18.79	11.37	-12.32	.000
Boşanmış	164	34.04	11.84		

$p<0.01$

Evli ve boşanmış bireylerin depresyon puan ortalamaları incelendiğinde evli bireylerin depresyon puan ortalamalarının 18.79 olduğu, boşanmış bireylerin depresyon puan ortalamalarının ise 34.04 olduğu bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda depresyon puan ortalamalarına göre boşanmış bireylerin puan ortalamalarının evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek

olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Bu sonuca göre boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin evli olanlara göre daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 7: İnternet Bağımlılığı Puanlarına Göre Evli ve Boşanmış Bireyler için t Testi Sonuçları

Gruplar	N	\bar{X}	sd	t	p
Evli	189	22.26	10.13	-12.17	.000
Boşanmış	164	35.92	10.92		

$p<0.01$

Evli ve boşanmış bireylerin internet bağımlılığı puan ortalamaları incelendiğinde evli bireylerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının 22.26 olduğu; boşanmış bireylerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının ise 35.92 olduğu bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda internet bağımlılığı puan ortalamalarına göre boşanmış bireylerin puan ortalamalarının evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Bu sonuç değerlendirildiğinde boşanmış bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin evli olanlara göre daha yüksek olduğunu belirtebiliriz.

Sonuç ve Tartışma

Çalışma sonucunda, boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin evli olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına benzer şekilde Lorenz, Simons, Conger, Elder, Johnson ve Chao (1997) boşanmış kadınlar ile yaptıkları araştırmada depresif belirtilerin özellikle boşanmış kişilerde yüksek olduğunu ve bu bireylerin yüksek düzeyde antisosyal davranışlar sergileme eğiliminde bulunduğunu ifade etmektedirler. Benzer şekilde Akhtar-Danesh ve Landeen (2007)'nin belirttiklerine göre depresyon görülme sıklığının en fazla boşanmış ve ayrı yaşayan kişilerde olduğunu ifade etmektedir. Buna karşın evli olan bireylerde depresyon görülme sıklığının az olduğunu belirtmektedir.

Yine araştırma bulgularına göre boşanmış bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin evli olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Young ve Rogers (1998) çalışmalarında, internet bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. İnternet bağımlılığı, özellikle hayatlarında inişler yaşayan bireylerin veya yalnız olan bireylerin daha çok ilk etapta problemlerini veya yalnızlıklarını unutabilmek için müracaat ettikleri ve daha sonra bağımlılığa dönen süreçtir. Caplan (2003) insanların internete müracaatını açıklarken, bireylerin çevrim içi sosyal iletişimi tercih etmelerinin sebeplerinin, psiko-sosyal problemler ve yalnızlıkla ilişkili olduğu ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Caplan, depresyon, yalnızlık, sosyal anksiyete gibi psiko- sosyal problemlerin patolojik internet bağımlılığına sebebiyet verdiğini söylemektedir. Kendini sosyal hayatta izole eden bireylerde özellikle yüz yüze etkileşimde sorun yaşayan bireylerin çevrimiçi sosyal etkileşimi tercih ettikleri görülmektedir. Boşanmış bireylerinde boşanma sonrası kendilerini yalnız hissetmeleri ve toplumda geri çekmeleri bir çok bireyde başa çıkamadığı sorunlar arasındadır. Bu nedenle yalnızlıklarını veya problemlerini unuta bilmek için internete müracaat yerine uzman yardım almaları oldukça önemlidir. Fthenakis, Niesel ve Kunze (1982), bu süreci karmaşık, sosyal, legal ve psikolojik süreç olarak açıklamaktadır. Bu süreci yaşayan bireylerin uzman yardımı almadığı takdirde depresyon veya teknoloji bağımlılığı olma riskleri olabilmektedir. Wallerstein ve Blakeslee (1989), Dreikurs (1968), Fithenakis, Niesel ve Kunze (1982)'nin çalışmaları incelendiğinde boşanma süreci ve sonrasında hem yetişkinler hem de çocuklar için oldukça zor bir geçiş ve yardım alınması gereken bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, yardım alınması konusunda farklı uzman görüşlerine başvurulduğunda, Stett (2009), Schmidt-Denter ve Beelmann (1995), Stolz ve Strini (2009), Figdor (1998) ve Hunter (1999), genelde merkezde bu süreci yaşayan bireylerin tekrar topluma sağlıklı birer bir şekilde integre olmaları için uzman yardımı alınmasının kaçınılmaz olduğu vurgulamaktadırlar. Hunter (1999), boşanma sonrası bu problemin üstesinden gelmek için uzman yardım sürecinde bireylerin zaman zaman ileri ve geri adımlar atabileceklerini ve bunun da gayet normal olduğunu, bu

süreçte, yardımın devam etmesi gerektiğini savunmaktadır. Uzman yardımının önemini belirtirken bu sürecin bireyler için büyük kazanç olduğu vurgulanmaktadır.

Yapılan araştırmanın bulgularına boşanmış bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) depresyon puanlarının anlamlı derecede farklılaşma göstermediği tespit edilmiştir. Evli bireylerde de aynı sonuçlar elde edilmiştir. Mevcut çalışma sonucunda boşanmış ve evli bireylerin depresyon düzeylerinin algılanan ekonomik durumla ilişkili olmadığı görülmektedir. Dikkat çeken önemli bulgu, öğrenim durumu ilköğretim olan boşanmış bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan boşanmış bireylerden daha yüksek olduğu sonucudur. Eğitim düzeyi düşük olan bireylerin hayatta yaşadıkları zorluklarla başa çıkma stratejileri azaldığı söylenilebilir. Ayrıca yeni bir başlangıç yapmada eğitim düzeyi yüksek olan bireylere nazaran daha dezavantajlı olabilmektedirler. Evli bireylerde de öğrenim durumu ilköğretim olan evli bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan evli bireylerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç doğrultusunda eğitim düzeyinin düşük olması insanların depresyona girme olasılığında bir etken olabileceği söylenilebilir. Çalışmada ayrıca boşanmış bireylerin internet kullanım sürecinin depresyon düzeyleri ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. 5 saat ve üzerinde internet kullanan boşanmış bireylerin depresyon puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı bulgular evli bireylerde de görülmüştür. Bu doğrultuda genel olarak çok fazla internet kullanma zamanı bireylerin boşanmış veya evli olmaları dışında depresyonla ilişkili olduğu saptanmıştır. Nitekim evli olan bireylerde de 5 saat ve üzerinde internet kullanan evli bireylerin depresyon puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu çalışma sonucu tespit edilmiştir. İnternet bağımlılığı sonuçlarında ise, boşanmış bireylerin algılanan ekonomik durumlarına göre (alt, orta ve yüksek) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı derecede farklılaşma göstermediği saptanmıştır. Benzer sonuçlar evli bireylerde de tespit edilmiştir. Öğrenim düzeyine göre incelemede ise, boşanmış bireylerin öğrenim düzeyine göre (ilköğretim, lise ve lisans) internet bağımlılığı puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği saptanmıştır. Öğrenim durumu ilköğretim olan boşanmış bireylerin internet bağımlılığı düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan boşanmış bireylerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Evli bireylerde de öğrenim durumu ilköğretim olan bireylerin depresyon düzeylerinin öğrenim düzeyi lise ve lisans olan bireylerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Young ve Rogers (1998) çalışmalarında, internet bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit ederken, depresyon seviyesinin artmasının internet bağımlılık seviyesini arttırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca bulgular arasında, internet bağımlılığının katılımcıların akademik ve iş performanslarını düşürdüğünü ve çiftler arasında ayrılıklara neden olduğu bulunmuştur. Sonuçlar, 5 saat ve üzerinde internet kullanan boşanmış bireylerin internet bağımlılığı puanlarının 0-2 saat ve 3-4 saat internet kullanan kişilerden yüksek olduğu bulunmuştur. Benzer sonuçlar evli bireylerde de tespit edilmiştir. Odacı ve Çikrıkci (2017) depresyon, kaygı ve stres düzeyleri arttıkça problemler internet kullanma davranışı da arttığını belirtmektedir. Young (1999), aile ve evlilik ilişkileri internet kullanımından dolayı zarar gören bireylere aile terapisini önermektedir. Dolayısıyla boşanma süreci ve sonrasında psikolojik destek almak kişinin ve çevresinin uyumu açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada önemli bir psikososyal problem olan boşanma ve buna bağlı olarak artabileceği düşünülen internet bağımlılığı kavramlarının boşanmış ve boşanmamış bireylerdeki düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre boşanmış bireylerin depresyon ve internet bağımlılığı puan ortalamalarının evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$). Sonuçlar boşanmış bireylerin, boşanma sonrası daha stresli bir süreç geçirdikleri, yalnızlaştıkları ve yalnızlaşma sonucunda da sanal iletişim yollarını tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Bu sebeple boşanma sonrası süreci olduğu kadar sonrası da bireyin uyumu açısından önemlidir. Dolayısıyla yapılacak olan yeni çalışmalarda boşanma süreci sonrasında eşlik edebileceği sonuçlar üzerinde durulması önerilmektedir. Bu bağlamda boşanmış bireylerde depresyon ve internet bağımlılığı durumuna ilişkin daha kapsamlı sonuçlar elde edebilmek için nitel araştırmalar yapılabilir. Bu çalışmada örneklem olarak İstanbul ilinin belirli bir bölgesindeki boşanmış ve

boşanmamış bireyler ele alınmıştır. Daha geniş ve farklı sosyoekonomik düzeylerdeki bireyler ile yapılabilecek çalışmaların alan çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akhtar-Danesh,N.,and Landeen, J. (2007).Relation between depression and Sociodemographic factors. *International Journal of Mental Health Systems,1(4)*,1-9.
- Beck, A.,Ward, H.C., Mock,M., Mock,J., andErbaugh, J.(1961).An Inventory formeasuringdepression. *Archives of General Psychiatry, 4(6)*, 561-571.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak,E., Akgün,E.Ö., Karadeniz,Ş. ve Demirel,F.(2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction a theory of problematic internet use and psychosocial well-being. *Communication Research, 30 (6)*, 625-648).
- Dreikurs, R.(1968). Die Ehe – eine Herausforderung. Stutt- gart: Ernst Klett Verlag.
- Griffiths, M. (2000). Does İnternet andComputer ’’Addiction’’exist? Somecasestudyvidence. *Cyberpsychology&Behavior, 3 (2)*, 211-218.
- Davis, R.A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior, 17*,187-195.
- Figdor, H.(1998). Scheidungskinder-Wege der Hilfe. Gießen : Psychosozial-Verlag.
- Fthenakis, W.E.,Niesel, R., and Kunze, H.R.(1982). Ehescheidung. Konsequenzen für Eltern und Kinder. München, Wien, Baltimore :Urban & Schwarzenberg Verlag.
- Hisli, N.(1989). Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliliği, güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi, 7(23)*, 3-13.
- Hunter, R.(1999). Produktive Scheidungsbewältigung im Kindes- und Ju- gendalter. Resultate einer Befragung von jungen Frauen und Theorien. Dissertation: Staffhausen.
- Kutlu, M.,Savcı,M., Demir,Y. ve Aysan, F.(2016).Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçeye uyarlanması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi,17(1)*, 69-76.
- Lorenz, O.F.,Simons,L.R., Conger, D.R., Elder, H.G., Johnson, C., and Chao,W.(1997). Married and Recently Divorced Mothers' Stressful Events and Distress: Tracing Change Across Time. *Journal of Marriage and Family, 59(1)*, 219-232.
- Odacı, H.,Çikrikci. Ö.(2017). Problemlı İnternet Kullanımında Depresyon, Kaygı ve Stres Düzeyine Dayalı Farklılıklar. *TheTurkishJournal On Addictions, 4*, 41–61
- Özguven, İ. E. (2014). Evlilik ve Aile Terapisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pawlikowski, M.,Altsötter-Gleich,C., andBrand,M.(2013). Validationandpsychometricproperties of ashortversion of Young’s İnternet Addiction Test. *Computers in Human Behavior, 29(3)*,1212-1223.
- Schmidt-Denter, U. und Beelmann, W.(1995). Familiäre Beziehungen nach Tren- nung und Scheidung: Veränderungsprozesse bei Müttern, Vätern und Kindern. Forschungsbericht. Band 1: Textteil. Universität Köln.

- Stett, D.(2009). Auswirkungen des elterlichen Konfliktniveaus auf betroffene Scheidungskinder.Empirische Untersuchung anhand einer Scheidungskindergruppe. Dissertation. Kammlach.
- Stolz, C., Strini,M.(2009). Kindheit im Schatten des Elternkonfliktes von Trennung und Scheidung, Hamburg, Diplomatica Verlag GmbH.
- Tas. İ. (2017). Teknolojinin Olumsuz Etkileri. Editör. Ayas.T.,Horzum. M.B. (Ed.).Ankara: Vize Yayıncılık
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). Haber Bülteni. Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü. Sayı: 30698.
- Wallerstein, J. undBlakeslee, S., (1989).GewinnerundVerlierer. Frauen, Männer, Kindernach der Scheidung. Eine Langzeitstudie. Aus den Amerikanischenvon Ute Maurerund Andrea Galler. München: DroemerKnaur.
- Young, K.S.(1998). Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery. New York: John WileyandSons.
- Young, K. S. and Rogers, R.C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyberpsychology& Behavior*, 1 (1), 25-28.
- Young, K.,Pistner, M., O'mara, J., and Buchanan, J. (1999).Cyberdisorder: The mental health concern for the new millennium. *Cyber Psychology and Behavior*, 2 (5), 475-479.